

UITLEG OVER VEEL GEBRUIKTE BEGRIPPEN

WAT IS GENDER (EN SEKSE)?

Bij gender gaat het niet om biologische verschillen tussen mannen en vrouwen, maar om wat wij denken dat mannelijke en vrouwelijke rollen zijn. Deze genderrollen zijn historisch gegroeid, cultureel bepaald en afhankelijk van een specifieke sociaaleconomische, politieke en culturele context. Ze worden ook beïnvloed door bijvoorbeeld leeftijd, klasse en etniciteit, maar ook door religie en seksuele oriëntatie.

Gender is niet hetzelfde als 'seks'. Sekse verwijst naar de biologische en fysieke eigenschappen van vrouwen en mannen.

Bij gender en seks is er sprake van een doorlopende lijn met veel variaties: man, vrouw, non-binair, trans en interseks. Dat geldt ook voor seksuele oriëntatie, tot wie je je seksueel of romantisch aangetrokken voelt, met wie je een relatie of seks zou willen, en over hoe je jezelf noemt: lesbisch, homoseksueel, biseksueel, hetero, asexueel.

Genderidentiteit is het gevoel dat je hebt over je gender. Je kunt je een man voelen, een vrouw, iets ertussenin, beide of geen van beide.

Bronnen: Epsilon (2018), Movisie, Atria en Regioplan (2016)

WAT IS lhbti+?

Voor seksuele, seks- en genderdiversiteit wordt vaak de term lhbti+ gebruikt. lhbti+ staat voor:

- Lesbisch: Vrouwen* die zich (seksueel en relationeel) aangetrokken voelen tot vooral vrouwen.
- Homoseksueel: Mannen* die zich (seksueel en relationeel) aangetrokken voelen tot vooral mannen.
- Bi+: Mensen die zich (seksueel en relationeel) aangetrokken voelen tot verschillende genders.

- Transgender: Mensen die zich niet identificeren met het geslacht dat bij de geboorte is toegewezen. Transgender is een verzamelnaam voor een groep diverse mensen:
 - Mensen die zich een meisje/vrouw voelen, maar bij de geboorte het geslacht jongen/man toegewezen hebben gekregen (trans vrouwen).
 - Mensen die zich een jongen/man voelen, maar bij de geboorte het geslacht meisje/vrouw toegewezen hebben gekregen (trans mannen).
 - Mensen die zich zowel man als vrouw voelen, er tussenin of geen van beide (non-binair).
 - Cisgender
- Cisgender is iemand van wie de genderidentiteit overeenkomt met het geboortegeslacht.
 - Interseks: Interseks verwijst naar de ervaringen van mensen die geboren zijn met een lichaam dat niet past binnen de normatieve definities van man en vrouw zoals de maatschappij die hanteert. Interseks gaat níét over seksuele oriëntatie of genderidentiteit.
 - +: De + staat voor álle categorieën die niet worden inbegrepen in lhbti, zoals queer en asexueel.
- Asexueel: personen die geen of weinig seksuele aantrekkingskracht naar anderen ervaren.
- Queer*: staat voor een open, brede genderidentiteit en/of seksuele identiteit. Vaak noemen mensen zichzelf queer als ze zichzelf niet een vaststaande gender en/of seksuele identiteit toekennen, of die afwijzen. Sommige mensen gebruiken queer als paraplueterm voor alles wat niet heteroseksueel en/of cisgender is.

WAT IS ZELFBESCHIKKING?

Zelfbeschikking is het recht op eigen keuzen en zelfstandigheid, zowel voor het individu als voor een collectief, bijvoorbeeld een volk. Het individuele recht op zelfbeschikking kan gezien worden als een element van de persoonlijke vrijheid, en daarmee als een grondslag van de mensenrechten (definitie www.amnesty.nl/).

Iedereen maakt belangrijke keuzes over partnerrelatie, opleiding en werk in overleg met anderen, zoals ouders, familie of partner. Niet iedereen in Nederland kan in vrijheid (of na overleg) zelf kiezen hoe hij/zij wil leven. Vooral jongeren maken onder druk van anderen keuzes waar ze niet 100% achter staan. De sterke normen en opvattingen van de familie of gemeenschap spelen hier een rol, bijvoorbeeld bij de partnerkeuze (zie ook bij Huwelijksdwang). Dan komt het recht op zelfbeschikking onder druk te staan.

WAT IS GENDERGERELATEERD GEWELD?

De Europese Unie definieert gendergerelateerd geweld als ‘geweld dat zich richt tegen een persoon omwille van diens geslacht, genderidentiteit of genderexpressie, of waaronder personen van een bepaald geslacht in onevenredige mate te lijden hebben.’ Gendergerelateerd geweld is een vorm van discriminatie en een schending van de mensenrechten van het slachtoffer. Ook mannen, jongens en trans personen kunnen het slachtoffer worden van geweld vanwege hun geslacht, gender of genderexpressie. Vrouwen zijn echter de grootste groep slachtoffers van gendergerelateerd geweld. Zij worden onevenredig vaak het slachtoffer van geweld, enkel en alleen omdat ze vrouw zijn. We noemen dit femicide. Het gaat ook om sekswerkers en trans vrouwen. Een aantal vormen van geweld worden ook wel “schadelijke praktijken” genoemd, als deze voortkomen uit orthodoxe of conservatieve tradities en strikte opvattingen over genderrollen, seksualiteit en ongelijke

machtsverhoudingen tussen man en vrouw. Bijvoorbeeld om de seksuele eer te bewaken en eerverlies te herstellen.

WELKE VORMEN ZIJN ER VAN GENDERGERELATEERD GEWELD? ACHTERLATING

Bij achterlating wordt iemand onder dwang teruggestuurd naar het herkomstland of daar achtergelaten. Dit gebeurt vaak na een vakantie. Het initiatief is van de echtgenoot, ouders of andere familie. Het paspoort en de verblijfsvergunning worden afgenomen om terugkeer naar Nederland te verhinderen.

Wie worden achtergelaten?

Meestal gaat het om een kind, een jongvolwassene of een getrouwde vrouw met of zonder kinderen. Vrouwen met een partnerafhankelijke verblijfsvergunning zijn een bijzonder kwetsbare groep. Zij zijn de eerste vijf jaar afhankelijk van hun echtgenoot en hebben vaak geen eigen inkomen en netwerk buiten de familie. Ook mannen en jongens worden achtergelaten, vaak als ‘heropvoeding’ om ontsparing met bijvoorbeeld drugs of criminaliteit te voorkomen. Bij meisjes is het een manier om een ‘eerschending’ te voorkomen of te verbergen voor de gemeenschap. Soms wordt ze in het herkomstland gedwongen tot een huwelijk.

EERGERELATEERD GEWELD

Eergerelateerd geweld plegen mensen vanuit traditionele opvattingen over eer, over man/vrouw, partnerkeuze en seksualiteit in een familie of gemeenschap. Er is sprake van een groepsconflict. Eergerelateerd geweld is de overkoepelende term voor alle vormen van dwang, psychisch en fysiek geweld ter bescherming en herstel van de familie-eer tegen de (vermeende) ‘eerschender’. Er zijn verschillende vormen van eergerelateerd geweld. Denk aan bedreiging, mishandeling en opsluiting, maar ook aan eermoord, trotsmoord, (gedwongen) zelfmoord, verstoting, seksueel misbruik, genezingsrituelen en bezweringen.

Wat valt nog meer onder eergerelateerd geweld?

Huwelijksdwang en achterlating kunnen vallen onder eergerelateerd geweld, maar deze zijn niet altijd een gevolg van een eerkwestie. Deze kunnen bijvoorbeeld ook een financiële of verblijfsrechtelijke reden hebben. Als iemand een huwelijk weigert, kan dit uitlopen op eergerelateerd geweld vanwege geschonden afspraken. Ook vormen van huwelijkse gevangenschap vallen onder eergerelateerd geweld. Het komt voor dat de medewerking van een echtgenoot nodig is om een formeel of informeel religieus huwelijk te beëindigen. Als de echtgenoot deze medewerking weigert, dan is sprake van huwelijkse gevangenschap.

HUISELIJK GEWELD

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. De dader kan ook een huisvriend zijn. Het woord 'huiselijk' verwijst naar de relatie tussen de pleger en het slachtoffer. Denk bijvoorbeeld aan een (ex-)partner en gezins- en familieleden. Dit wordt ook wel 'geweld in afhankelijkheidsrelaties' genoemd. Dat geweld kan fysiek, seksueel en psychisch van aard zijn.

Vormen van huiselijk geweld zijn:

- (Ex-)partnergeweld
- Kindermishandeling en verwaarlozing
- Ouderenmishandeling
- Eergerelateerd geweld
- Huwelijkse gevangenschap
- Mishandeling van ouders door hun kinderen

KINDERMISHANDELING

Dit is elke vorm van een bedreigende of gewelddadige interactie die gericht is op een minderjarige. Dit kan fysiek, psychisch of seksueel zijn. Ouders of anderen waar het kind afhankelijk van is, bijvoorbeeld pleegouders, kunnen ernstige schade veroorzaken bij de minderjarige. Hoe ernstig de fysieke en/of

geestelijke schade is, is afhankelijk van de ernst van het geweld en hoe lang en hoe vaak het gebeurt.

Vormen van kindermishandeling zijn:

- Lichamelijke mishandeling
- Geestelijke mishandeling
- Verwaarlozing (lichamelijk en/of geestelijk)
- Seksueel misbruik
- Getuige zijn van geweld tussen ouders
- Vrouwelijke genitale verminking
- Huwelijksdwang

HUWELIJKSDWANG

Huwelijksdwang is het dwingen van een meisje/vrouw of een jongen/man tot een huwelijk, door ouders, familie of gemeenschap. Het is een huwelijk waarbij één of beide huwelijkspartner(s) geen zeggenschap heeft/hebben over de sluiting van de huwelijkse verbintenis of onder zware druk ermee instemmen. In Nederland heb je het recht op zelfbeschikking en om zelf te kiezen met wie je wilt trouwen. Iemand dwingen om te trouwen is zelfs strafbaar (zie: Wet- en Regelgeving in deze Toolbox).

Vormen van huwelijksdwang zijn:

- Zachte dwang (sociale en psychische druk)
- Dreigen
- Geweld plegen (zowel lichamelijk als psychisch)
- Dwingen

Wat is het verschil met een gearrangeerd huwelijk?

Gearrangeerde huwelijken worden geregeld door een derde partij. Bijvoorbeeld ouders die actief op zoek gaan naar een partner voor hun zoon of dochter. Dit kan in overleg en met instemming van hun kind plaatsvinden. Het kan ook zonder de instemming van de zoon of dochter. In dat geval is er sprake van dwang en wordt een gearrangeerd huwelijk een gedwongen huwelijk.

HUWELIJKSE GEVANGENSCHAP

Huwelijkse gevangenschap betekent dat vrouwen tegen hun wil gedwongen worden om getrouwd te blijven in een (religieus) huwelijk. Dit is zo wanneer iemand het niet voor elkaar krijgt om zijn of haar (religieuze) huwelijk te ontbinden. Dit kan verschillende redenen hebben: als gevolg van dwingende regels van het geloof, van het land van herkomst of het land van de partner.

SEKSUEEL GEWELD

Seksuele grensoverschrijdingen kunnen bijvoorbeeld gaan over ongewenste aanrakingen tot seksueel geweld:

- Een seksueel getinte opmerking
- Aanranding
- Verkrachting
- Online seksueel misbruik

Wat zegt de wetgeving?

Er is een nieuwe wet Seksuele Misdrijven in de maak. Daarin worden meer vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag strafbaar. En om verkrachting of aanranding aan te tonen, is het niet meer noodzakelijk om te bewijzen dat er sprake was van dwang, geweld of bedreiging.

VERBORGEN VROUWEN

Verborgene vrouwen leiden onder dwang een geïsoleerd bestaan. Zij worden opgesloten door hun partner en/of (schoon)familie. Vaak wordt intimidatie of fysiek geweld gebruikt. Deze vrouwen zijn voor de buitenwereld vaak nauwelijks of niet zichtbaar. Zij vragen niet om hulp omdat zij de weg daarvoor niet weten, de taal niet of niet goed spreken en/of uit angst voor hun man en familie. Als de vrouwen contact mogen hebben met anderen dan gebeurt dit vaak onder begeleiding en controle.

VROUWELIJKE GENITALE VERMINKING

Vrouwelijke genitale verminking is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen zonder dat daar een medische noodzaak voor is. Hierbij wordt een deel of het geheel van de vrouwelijke genitaliën weggesneden. Soms worden ze dichtgenaaid. Deze meestal onherstelbare verminking gebeurt door vrouwen. De slachtoffers zijn meestal tussen de 4 en 12 jaar. De reden voor de verminking is om de kuisheid van meisjes te garanderen zodat zij een goede huwelijkskandidaat zijn. Soms vindt men het mooier. Vrouwelijke genitale verminking is een vorm van kindermishandeling en strafbaar.